

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЛЮДСЬКИХ ВТРАТ КРАЇН ЄВРОПИ ТА ЛАТИНСЬКОЇ АМЕРИКИ В ЛОКАЛЬНИХ ВІЙНАХ ТА КОНФЛІКТАХ ХХ СТОЛІТТЯ

ЛАВЕР О.Г. (Ужгород)

В даній статті уточнюються цифри втрат населення країн Європи і Латинської Америки в локальних війнах і конфліктах ХХ століття, які наведені в монографіях [1], [2], а також проводиться порівняльний аналіз втрат у громадянських, міждержавних та національно-визвольних війнах. Вивчаються людські втрати цих країн у війнах, які відбувалися упродовж 1900 – 1939 та 1945 – 2000 років. З цією метою розглядаємо руйнівні (1 млн. і більше загиблих) війни, війни великої інтенсивності (500 тис. – 1 млн. загиблих), війни середньої (100 – 500 тис. загиблих) та малої (до 100 тис. загиблих) інтенсивності. Серед воєн малої інтенсивності виділяємо війни з розмахом людських втрат 100 – 1 тис., 1 тис. – 10 тис. та 10 тис. – 100 тис. загиблих.

Якщо розглядати період 1900 – 1939рр., то в Європі в громадянській війні Іспанії (1936 – 1939рр.) загинуло 1 млн. чоловік, причому 45% усіх втрат склали військові втрати [3]. Втрати у греко-турецькій війні 1919 – 1922рр. нами визначені в 500 тис. загиблих, причому військові втрати склали 68 тис. чоловік [4]. Зауважимо, що цифру втрат у цій війні слід вважати мінімальною з тієї причини, що греко-турецька війна обернулася масовою етнічною чисткою: понад 1,4 млн. греків були змушені втікати з Туреччини до Греції, і, навпаки, 400 тис. турків були змушені перебиратися в оберненому напрямі – з Греції до Туреччини [5]. Втрати біженців були величезні. За даними [6], можливо перебільшеними, від голоду та епідемії загинуло 45% усіх греків-біженців. До воєн середньої інтенсивності відносяться Балканські війни 1912 – 1913рр., у яких за підрахунками Б.Ц. Урланіса [7] загинуло загалом 224 тис.

військовослужбовців. Втрати цивільного населення в цих війнах нам невідомі. Решта з 24 нарахованих нами [8] локальних воєн і конфліктів, які відбулися упродовж 1900 – 1939рр. в Європі, — війни малої інтенсивності. Якщо вести мову про війни з розмахом втрат у 10 – 100 тис. загиблих, то тут слід відмітити вересневє повстання в Болгарії (1923р.) – 20 тис. загиблих та селянське повстання в Румунії (1907р.) – 14 тис. загиблих. Стосовно втрат у громадянській війні в Фінляндії, то в 30-ті роки ХХ століття їх оцінювали в 31 – 35 тис. загиблих, у 70-ті роки – у 8 тис. загиблих [9]. За останніми даними в цій війні загинуло 20,9 тис. чоловік [10]. За вказаний період нами нараховано 10 локальних воєн з розмахом втрат у 1 – 10 тис. загиблих, у яких загинуло 35,2 тис. чоловік та 8 конфліктів з розмахом втрат 100 – 1 тис. загиблих, у яких загинуло 2,5 тис. чоловік. Таким чином, упродовж 1900 – 1939рр. в Європі відбулися 24 локальних війни та конфлікти, у яких загалом загинуло 1.816,6 тис. чоловік. За вказаний період переважна більшість європейців загинула в громадянських війнах і конфліктах. Загалом нами нараховано 18 таких воєн і конфліктів, у яких загинуло 1.078,4 тис. чоловік (59,36% всіх втрат). У двох міждержавних війнах (Балканські війни 1912 – 1913рр. та греко-турецька війна 1919 – 1922рр.) загинуло 724 тис. чол. (39,85% всіх втрат). До національно-визвольних воєн і повстань можна віднести антитурецькі повстання в Македонії (1903р.) та в Албанії (1911 – 1912рр.), антианглійське повстання в Дубліні (1916р.) та Татарбунарське повстання (1924р.) в Бессарабії, в яких загалом загинуло 14,2 тис. чоловік (0,15% всіх втрат).

Упродовж 1900 – 1939рр. в Латинській Америці Мексиканська революція 1910 – 1917рр. була найбільшою локальною війною за розмірами людських втрат. За нашими підрахунками в роки Мексиканської революції 1910 – 1917рр. загинуло 1,7 млн. чоловік [11]. На той час війн великої інтенсивності (500 тис. – 1 млн. загинлих) в Латинській Америці не було. Серед воєн середньої інтенсивності (100 – 500 тис. загинлих) відмітимо громадянську війну в Колумбії (1899 – 1903рр.) та війну між Болівією і Парагваєм (1932 – 1935рр.), в яких загинуло по 100 тис. чоловік. Решту з 20 локальних воєн і конфліктів, які відбулися протягом 1900 – 1939рр. в Латинській Америці, склали війни малої інтенсивності. Нами нараховано 6 воєн з розмахом втрат в 10 – 100 тис. загинлих. Це повстання “крістерос” в Мексиці (1927 – 1929рр.) – 32 тис. загинлих, повстання на Гаїті (1918 – 1920рр.) – 10 тис., війни в Нікарагуа (1926 – 1936рр.) та в Сальвадорі (1932р.) – відповідно 20 та 30 тис. загин-

лих, повстання в Бразилії (1932р.) – 15 тис., та війна між Колумбією і Перу (1932р.) – 70 тис. загинлих [12]. Загалом у цих 6-ти війнах загинуло 177 тис. латиноамериканців. У шести локальних війнах і конфліктах з розмахом втрат 1 – 10 тис. загинлих нами нараховано 21 тис. загинлих латиноамериканців, а в трьох конфліктах з розмахом втрат 100 – 1 тис. загинлих – 0,6 тис. загинлих латиноамериканців. Загалом, упродовж 1900 – 1939рр. за нашими підрахунками, загинуло 2.098,6 тис. латиноамериканців. Національно-визвольних воєн на той час в Латинській Америці не було, а в двох міждержавних війнах – між Колумбією і Перу (1932 – 1933рр.) та між Болівією і Парагваєм (1932 – 1935рр.) – загинуло разом 170 тис. чоловік, що склало 8,1% всіх втрат. Решту втрат – 1.928,6 тис. чоловік (91,9% всіх втрат) склали загинлі в громадянських війнах і конфліктах.

Згрупуємо одержані результати в такій таблиці.

Таблиця 1.

	К-сть воєн	К-сть загинлих (тис. чол.)	Розмах втрат у війнах і конфліктах											
			Понад 1 млн.		500 тис. – 1 млн.		100 – 500 тис.		10 – 100 тис.		1 – 10 тис.		100 – 1 тис.	
			к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.
Європа	24	1.816,6	1	1000	1	500	1	224	3	54,9	10	35,2	8	2,5
Латин. Америка	20	2.098,6	1	1700	—	—	2	200	6	177	6	21	3	0,6

Таблиця 2.

	К-сть воєн	К-сть загинлих (тис. чол.)	Типи воєн і конфліктів					
			міждержавні		громадянські		нац.-визвол.	
			к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.
Європа	24	1.816,6	2	724	18	1.078,4	4	14,2
Латинська Америка	20	2.098,6	2	170	18	1.928,6	—	—

За період 1945 – 2000рр. нами нараховано в Європі 12 локальних воєн і конфліктів. Під час громадянської війни в Греції (1945 – 1949рр.) загинуло 154 тис.

чоловік та ще 6 тис. чоловік було страчено за вироками військових трибуналів [13]. Разом в цій війні загинуло 160 тис. чоловік. Решта воєн – війни малої

інтенсивності. Під час громадянської війни в Польщі (1945 – 1948рр.) загинуло 30 тис. чоловік, причому дві третини всіх втрат склали військові втрати [14]. Нами нараховано 7 воєн з розмахом втрат 1 – 10 тис. чоловік, у яких загинуло 14,3 тис. чоловік [15]. Це збройне повстання в Угорщині (1956р.) – 2,7 тис. загиблих, конфлікт в Північній Ірландії (1969 – 2000рр.) – 3,3 тис., груднева революція в Румунії (1989р.) – 1 тис., повстання в Берліні (1953р.) та перехід кордону ФРН громадянами Східної Німеччини – 1,1 тис. загиблих. В Албанії під час повстання 1997 року загинуло 1,5 тис. чоловік, в Югославії (1948 – 1953рр.) під час прикордонних сутичок загинуло 2 тис. чоловік а в 1999 році від бомбардувань Югославії авіацією НАТО загинуло 2,7 тис. чоловік. Окрім вказаних, ще в трьох конфліктах: під час вводу військ Організації Варшавського Договору (ОВД) в Чехословаччину в 1968 році, прориву загонів УПА через територію Чехословаччини (1947р.) та в Польщі (1956, 1970, 1981р.) загинуло по 100 чоловік. Таким чином, упродовж 1945 – 2000рр. в 12 локальних війнах і конфліктах загинуло всього 204,6 тис. чоловік. До міждержавних воєн і конфліктів, які відбулися за цей час в Європі, можна віднести ввід військ ОВД до Чехословаччини (1968р.), придушення радянськими військами повстання в Угорщині (1956р.) та бомбардування Югославії авіацією НАТО, в яких загалом загинуло 5,5 тис. чоловік, що склало 2,69% всіх втрат. Решта втрат – це втрати населення країн Європи в громадянських війнах і конфліктах.

Кількість міждержавних воєн і конфліктів за проміжок часу 1945 – 2000рр. в Латинській Америці була набагато більшою. У війні між Сальвадором і Гондурасом (1969р.) загинуло 3 тис. чоловік. Втрати у війні між Аргентиною та Великобританією (1982р.) через Фолклендські острови ми оцінили в 1,3 тис. загиблих, причому загинуло 255 англійських та 1 тис. аргентинських

військовослужбовців [16]. У джерелі [17] уточнені втрати аргентинців: загинуло 648 аргентинських військовослужбовців, 200 – покінчили життя самогубством, 4 тис. військовослужбовців стали інвалідами. Таким чином, у війні між Аргентиною та Великобританією (1982р.) загинуло понад 1,1 тис. чоловік. У збройному конфлікті між Перу і Еквадором (1995р.) загинуло з обох боків близько 200 чоловік. Інші міждержавні війни і конфлікти – це, здебільшого, вторгнення військ США або підтримуваних США загонів найманців, на територію тих чи інших латиноамериканських країн.

Під час вторгнення загонів найманців влітку 1954 року в Гватемалу загинуло 217 чоловік. В 1961 році в боях на Пляя-Хірон (1961р.) на Кубі загинуло загалом 250 чоловік. В 1964 році під час вторгнення військ США в Домініканську республіку загинуло 4 тис. домініканців, а в 1983 році під час такого ж вторгнення на Гренаду загинуло загалом 1,1 тис. гренадців, кубинців та американців. У 1989 році війська США вторглися в Панаму. За офіційними даними з панамського боку загинуло 314 військовослужбовців та 202 цивільних громадян. Втрати військ США склали 24 вбитих та 303 поранених. Правозахисні організації називали набагато вищі цифри втрат: 4 – 7 тис. вбитих панамців [18]. Прийmemo офіційну цифру втрат – 540 загиблих з обох сторін – під час вторгнення військ США в 1989 році в Панаму. До вказаних втрат додамо ще 2.289 кубинських військовослужбовців, які загинули в 70 – 80-х роках в бойових діях в Африці [19]. Таким чином, у дев'яти міждержавних війнах і конфліктах загинуло 12,7 тис. чоловік. Решту склали загиблі у громадянських війнах і конфліктах.

Всього, упродовж 1945 – 2000рр. в Латинській Америці нами нараховано 32 локальні війни та конфлікти. Якщо говорити про війни з розмахом втрат 100 – 1 тис. чоловік, то упродовж 1945 – 2000рр. в Латинській Америці відбулося 16 таких

конфліктів, в яких загинуло 3,9 тис. чоловік. В 11-ти локальних війнах і конфліктах з розмахом втрат 1 – 10 тис. чоловік загинуло 32,3 тис. латиноамериканців. Відбулося 4 війни з розмахом втрат 10 – 100 тис. загиблих. Під час громадянської війни на Кубі (1956 – 1959рр.) загинуло 21,1 тис. чоловік. Проте безпосередньо в бойових діях загинуло 1,1 тис. чоловік. Решта – 20 тис. загиблих – це жертви терору режиму Ф. Батісти під час громадянської війни. Під час першої громадянської війни в Нікарагуа (1978 – 1979рр.) загинуло 50 тис. чоловік, причому військові втрати склали 4% всіх втрат, решту – 96% втрат – склали втрати цивільного населення. Під час другої громадянської війни в Нікарагуа (1979 – 1989рр.) загинуло 30 тис. чоловік, причому військові втрати склали 74% всіх втрат. Остаточна цифра втрат під час громадянської війни у Сальвадорі (1979 – 1992рр.) така: усього загинуло понад 75 тис. чоловік, третина населення стала біженцями, емігрувало (головним чином до США) 0,5 млн. чоловік [20].

Найбільш довготривалою війною в сучасній Латинській Америці є громадянська війна в Колумбії, яка, розпочавшись у квітні 1948 року, продовжується до цього часу. Упродовж 1948 – 1964рр. в цій війні загинуло 300 тис. чоловік. Про інтенсивність бойових дій у цій країні свідчить той факт, що в наступі проти

партизан Маркеталії (область в Колумбії) була задіяна третина всієї колумбійської армії [21]. Після 1964 року розмах бойових дій в Колумбії різко зменшився, хоча громадянська війна не припинялася. За нашими підрахунками упродовж 1964 – 2000рр. в Колумбії загинуло в громадянській війні 131 тис. чоловік. В [22] наводиться трохи менша цифра втрат: упродовж 1964 – 2000рр. в Колумбії загинуло в громадянській війні понад 120 тис. чоловік. У [23] втрати в Колумбії впродовж 1964 – 2002рр. оцінюються 130 тис. чоловік. Таким чином, упродовж 1948 – 2000рр. людські втрати у громадянській війні в Колумбії можна наближено оцінити у 420 тис. загиблих. Шансів на припинення громадянської війни небагато. Чотири опозиційні угруповання – FARC, FLN, EPL та M-19 – контролювали на середину 2000 року 40% території країни [24].

Вже в третьому тисячолітті в цих країнах відбулися такі конфлікти: збройні сутички на Ямайці (липень 2001р.) – 20 вбитих та 50 поранених, заворушення в Аргентині (грудень 2001р.) – 30 загиблих та спроба опозиційних сил у Венесуелі (квітень 2002р.) усунути президента країни Уго Чавеса. За уточненими даними у Венесуелі загинув 41 чоловік та 350 були поранені [25].

Порівняльні таблиці за проміжок часу 1945 – 2000рр. будуть такими.

Таблиця 3.

	К-сть воєн	К-сть загиблих (тис. чол.)	Розмах втрат у війнах і конфліктах											
			Понад 1 млн.		500 тис. – 1 млн.		100 – 500 тис.		10 – 100 тис.		1 – 10 тис.		100 – 1 тис.	
			к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.
Європа	12	204,6	—	—	—	—	1	160	1	30	7	14,3	3	0,3
Латинська Америка	32	632,3	—	—	—	—	1	420	4	176,1	11	32,3	16	3,9

Таблиця 4.

	К-сть воєн	К-сть загиблих (тис. чол.)	Типи воєн і конфліктів					
			міждержавні		громадянські		нац.-визвол.	
			к-сть	заг.	к-сть	заг.	к-сть	заг.
Європа	12	204,6	3	5,5	9	199,1	—	—
Латинська Америка	32	632,3	9	12,7	23	619,6	—	—

Проаналізуємо тепер втрати населення країн Європи та Латинської Америки в етнічних та релігійних конфліктах та втрати від політичного терору диктаторських режимів.

Якщо вести мову про Європу, то населення Іспанії в 1939 – 1948рр. зазнало великих втрат від диктатури Франко. Ці втрати нами обчислені в 200 тис. загиблих. У Німеччині з 30.01.1933 року і до 1.09.1939 року в нацистських концтаборах загинуло 14 тис. в'язнів. Сюди ж треба додати понад 1 тис. німецьких штурмовиків, які на чолі з їхнім лідером Ернстом Ремом були знищені під час “ночі довгих ножів” (30.07.1934р.), та 36 загиблих під час єврейських погромів “кришталеві ночі” (9 – 10.11.1938р.) [26]. В Югославії в етнічних конфліктах 90-х років загинуло за нашими підрахунками загалом 250,2 тис. чоловік, в тому числі 45 тис. в Хорватії (1991 – 1994рр.), 200 тис. в Боснії (1998 – 2000рр.) [27]. Під час етнічного конфлікту в Косово (1998 – 2000рр.) загинуло 3,4 тис. чоловік, а якщо до вказаної цифри втрат додати 1,5 тис. осіб сербської та інших неалбанських національностей, які пропали безвісти і до цих пір не знайдені [28], то можна вважати, що в Косово загинуло 5 тис. чоловік. На початку третього тисячоліття в конфлікті між македонцями і албанцями загинуло 100 чоловік [29]. Всього, з урахуванням втрат в дрібних етнічних конфліктах та від діяльності терористичних організацій, в Європі протягом ХХ століття загинуло 466,6 тис. чоловік, причому 42,86% всіх втрат (200 тис. загиблих) склали жертви Франко в Іспанії, а 53,62% всіх втрат (250,2 тис. загиблих) склали жертви етнічних конфліктів у Югославії.

У ХХ столітті народи країн Латинської Америки зазнали великих втрат від політичного терору диктаторських режимів. Найбільших втрат зазнав народ Гва-

темали, який у 1954 – 1998рр. втратив 200 тис. чоловік загиблими. Упродовж 1957 – 1986рр. від диктатури Дювальє народ Гаїті втратив 60 тис. чоловік, а протягом 1991 – 1994рр. загинуло ще 4 тис. гаїтян. Від диктатури генерала Стресснера в Парагваї (1954 – 1989рр.) загинуло 50 тис. чоловік. Терористична діяльність організації “Сендеро Луміносо” в Перу (1980 – 1997рр.) коштувала населенню цієї країни 35 тис. вбитих та 20 млрд. доларів матеріальних збитків. Від диктатури Сомоси народ Нікарагуа втратив у 1945 – 1978рр. 25 тис. чоловік загиблими. За уточненими даними, за 17 років диктатури Піночета в Чилі загинуло 3.197 чоловік та ще 1.102 пропали безвісти [30]. Від диктатури Фіделя Кастро загинуло 17 тис. кубинців [31]. Загалом від політичного терору диктатури у ХХ столітті загинуло 418,7 тис. латиноамериканців.

Якщо говорити про етнічні конфлікти, то в першу чергу слід відмітити масові вбивства гаїтян карателями диктатора Домініканської республіки Л. Трухільйо в 1937 році. Кількість загиблих гаїтян коливається в межах 10 – 20 тис. чоловік [32]. Прийmemo середню цифру 15 тис. гаїтян, які були знищені диктатором Л. Трухільйо в 1937 році. Хоча Сполучені Штати Америки і не відносяться до латиноамериканських держав, але, по-перше, вони межують з ними, а по-друге, вихідці з Латинської Америки становлять другу за чисельністю етнічну групу країни (37 млн. чол. або 13% всього населення), відтіснивши, згідно з переписом населення 2002 року афроамериканців на третє місце (36 млн. чол., або 12,7% всього населення) [33]. Тому кількість загиблих під час негритянських заворушень віднесемо до жертв латиноамериканських конфліктів. Загалом під час негритянських заворушень і погромів у 1919 – 1920рр. та в 60 – 80-х рр. загинуло понад 0,5 тис. чоловік. До вказа-

них втрат слід віднести також 7 тис. індіанців Бразилії, які загинули в 1984 році від випробовувань концернами США хімічної зброї. Вище ми говорили про 200 тис. гватемальців, які загинули від терору військових диктатур. Із цієї цифри втрат понад 130 тис. загиблих складають місцеві індіанці, які загинули від етнічних чисток, що здійснювали армія та каральні органи Гватемали [34]. З урахуванням останньої цифри втрат можна вважати, що в ХХ столітті від політичного терору загинуло 288,7 тис. латиноамериканців, а в етнічно-

расових конфліктах загинуло 152,5 тис. чоловік.

Якщо говорити про втрати населення в релігійних конфліктах, то слід відмітити масове самогубство членів секти "Піплз темпл" ("Храм народів") у Гайані в 1987 році, коли загинуло 918 чоловік [35]. Таким чином, в Латинській Америці в ХХ столітті від політичного терору, в етнічних, расових та релігійних зіткненнях загинуло всього 442,1 тис. чоловік.

Узагальнимо це в порівняльній таблиці.

Таблиця 5.

	Всього загинуло (тис. чол.)	Від політичного терору		В етнічних конфліктах		В релігійних конфліктах	
		тис. чол.	%	тис. чол.	%	тис. чол.	%
Європа	466,6	216,3	46,36	250,3	53,64	—	—
Латинська Америка	442,1	288,7	65,3	152,5	34,49	0,9	0,2

Об'єднуючи одержані вище цифрові дані, робимо висновок, що всього в країнах Європи в ХХ столітті загинуло 2.487,5 тис. чоловік, в тому числі 2.021,2 тис. чоловік (81,25% всіх втрат) загинуло в локальних війнах і конфліктах, а 466,3 тис. чоловік (18,75% всіх втрат) загинуло від політичного терору та в етнічних кон-

фліктах. В Латинській Америці загинуло всього 3.173 млн. чоловік, в тому числі в локальних війнах і конфліктах – 2.703,9 тис. чоловік (86,07% всіх втрат), а від політичного терору, в етно-расових та релігійних конфліктах – 442,1 тис. чоловік (13,93% всіх втрат).

ЛІТЕРАТУРА

1. Урланис Б.Ц. История военных потерь. – СПб. – М.: Полигон – АСТ, 1998. – 558с.
2. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу в ХХ столітті. Статистичне дослідження. – Ужгород: Госпрозрахунковий редакційно-видавничий відділ управління у справах преси та інформації, 2002. – 304с.
3. Урланис Б.Ц. История военных потерь... – С.401.
4. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.15.
5. Дюррозель Ж.Б. Історія дипломатії від 1919 року до наших днів. – К.: Основи, 1999. – С.30; Большая советская энциклопедия. 1-е изд., т.19. – М.: Советская энциклопедия, 1929. – Ст.263.
6. Большая советская энциклопедия. 2-е изд., т.12. – М.: Советская энциклопедия, 1952. – С. 560.
7. Урланис Б.Ц. История военных потерь... – С.366.
8. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.256.
9. Караев Г. Розгром белофинского плацдарма. – Л.: Лениздат, 1941. – С.5; Советская историческая энциклопедия. т.15. – М.: Советская энциклопедия, 1974. – Ст.188; Большая советская энциклопедия. 3-е изд. т.27. – М.: Советская энциклопедия, 1977. – С.467.
10. Мери В. Карл Густав Маннергейм маршал Финляндии. – М.: Новое литературное обозрение, 1997. – С.114.
11. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.15
12. Там само. – С.257.
13. Кирьякидис Г.Д. Гражданская война в Греции. – М.: Наука, 1972. – С.356.
14. Валихновский Т. У истоков борьбы с контрреволюционным подпольем в Польше. – К.: Наукова думка. 1984. – С.307 – 308.
15. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.264; Мусский И.А. Сто великих диктаторов. – М.: Вече, 2000. – С.487.
16. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.65 – 66.
17. Зарубежное военное обозрение. – М. – 2002. - №5. – С.2.
18. World Almanac and Book of facts. – 1999. – World Almanac Books. – P.20; Известия. – 1990 – 29 марта.

19. Известия. – 1989. – 9 декабря.
20. Латинская Америка. – М. – 2002. - №2. – С.39.
21. Латинская Америка. т.2 – М.: Советская энциклопедия, 1982. – Ст.462.
22. Известия в Украине. – 2000. – 29 марта. – С.3.
23. Известия в Украине. – 2002. – 7 июня. – С.8.
24. Dudyński K. Colombia. – Lonely Planet Publications, 1995. – P.23; Независимая газета. – 2000. – 18 июля. – С.6.
25. Известия в Украине. – 2001. – 12 июля. – С.8; Новое время. – 2002. - №1 – 2. – С.30; Латинская Америка. – 2002. - №7. – С.11.
26. Всемирная история. Даты и события. – М.: Международные отношения, 1968. – С.53; История XX века. Зарубежные страны. – М.: Аванта, 2002. – С.125 – 126.
27. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.64 – 65; Васильева Н., Гаврилов В. Балканский тупик? (Историческая судьба Югославии в XX веке). – М.: Гэя итерум, 2000 – С.363, 384.
28. Козин В. Косово на распутье // Международная жизнь. – 2002. - №3 – С.80.
29. Известия в Украине. – 2002. – 17 октября. – С.7.
30. Лавер О.Г. Війни та народонаселення країн світу... – С.73 – 76.
31. Трифонов Е. Праздник для «черноголовых» // Новое время. – 2002. - №49. – С.24.
32. Мусский И.А. Сто великих диктаторов... – С.464; Латинская Америка. – 1982. - №8. – С.49.
33. Известия в Украине. – 2003. – 23 января. – С.8.
34. Военно-исторический журнал. – 1987. - №1. – С.58; Новое время. – 2002. - №49. – С.24.
35. Известия. – 1987. – 7 марта.

РЕЗЮМЕ

СРАВНИТЕЛЬНЫЙ АНАЛИЗ ЧЕЛОВЕЧЕСКИХ ПОТЕРЬ СТРАН ЕВРОПЫ И ЛАТИНСКОЙ АМЕРИКИ В ЛОКАЛЬНЫХ ВОЙНАХ И КОНФЛИКТАХ XX СТОЛЕТИЯ

Лавер А.Г. (Ужгород)

В статье изучаются человеческие потери стран Европы и Латинской Америки в локальных войнах и конфликтах XX столетия. Проводится сравнительный анализ потерь населения в межгосударственных и гражданских войнах, а также в этнических конфликтах и от политического террора диктаторских режимов.

SUMMARY

THE COMPARATIVE ANALYSIS OF THE LOSSES IN MANPOWER IN LOCAL WARS AND DISPUTES OF EUROPE AND LATIN AMERICAN COUNTRIES IN XX CENTURY

Laver O. (Uzhhorod)

The losses in manpower in local wars and disputes of Europe and Latin American countries in XX century are under the consideration. Human losses in civil wars, in the wars between the states, in ethnic conflicts and in the result of political terror of the dictatorial regimes are analysed.